

EL SANT CRUCIFIX

Joan Bellmunt i Figueras

La imatge del Sant Crucifix ha gaudit d'una devoció especial i continuada al llarg dels anys pels veïns de l'antiga parròquia de Santa Maria Magdalena, primer, i de la parròquia de Nostra Senyora del Carme, després.

Devoció que també ha estat extensiva a la resta de la ciutat de Lleida, tot marcant molt fervorosament el creixement d'homes, dones, vells i joves d'aquestes parròquies i de tota la ciutat que, anys enrere i com una sola persona, hi acudien per fer-li avinent les alegries i penes, les angoixes i els treballs, amb una confiança i veneració dignes de ser destacades.

S'acudia a demanar-li ajut contra la pesta, però també a demanar-li el do de la pluja en anys de sequera, no endebades la pluja era l'element bàsic en el creixement dels cultius i per a la vida de les persones, i en aquells temps la major part del territori havia d'assaonar-se amb l'aigua de la pluja.

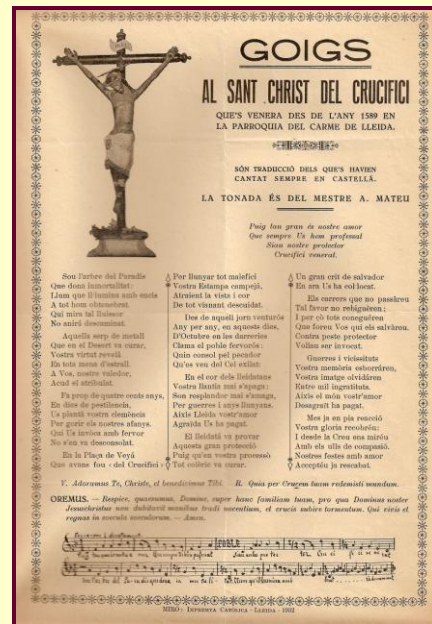
La devoció a la imatge del Sant Crucifix a l'antiga parròquia de Santa Maria Magdalena arrenca del segle XVI, concretament de l'any 1589, i, en conseqüència, en l'època a cavall entre els segles XVI i XVII, període de temps, que veiem florir arreu del territori lleidatà -i Lleida no en fou una excepció-, uns profunds corrents de veneració a imatges del Sant Crist, tot cercant-ne ajut, el remei als flagells que els arruïnaven, a la mort que produïen les epidèmies i que assolaven els pobles, com també a la manca d'aigua per als camps.

Amb l'arribada de l'any 1599 es pot constatar com, gràcies a la independència que aconseguen les parròquies respecte al Capítol, van arrelant moltes devocions que esdevindran d'àmbit parroquial i que perduraran durant segles, com la que fa referència al Sant Crucifix. Potser ajudà a l'arrelament i a la conservació d'aquesta devoció i tradició el fet que la comunitat de la parròquia de la Magdalena en aquells moments estava constituïda per dotze clergues, fet que es pot saber amb certesa ja que consta en una acta notarial de l'any 1600, aixecada amb motiu d'una venda que es féu.

A diferència d'altres indrets en què es parla de troballes o de tres pelegrins que miraculosament fan una bella imatge, en aquesta no sabem escatir l'autèntic inici, tot i no descartar que fos mític o llegendari, com en tants altres indrets.

I en mítica i llegendària es convertirà la imatge per tal com preserva de la pesta. Només cal endinsar-nos en la lectura de la següent estrofa dels goigs:

Fa prop de quatre-cents anys,
en dies de pestilència,
us plantà vostra clemència
per gorir els nostres afans.
Qui us invocà amb fervor
no se'n va desconsolat.

Goig al Sant Crucifix, en castellà i traduïts al català

A partir d'aquell moment la religiositat esdevé profunda. No hi ha exclusivitat entre nobles, ciutadans i treballadors. Tots els veïns se senten vinculats a una mateixa fe i la veneració a la mateixa imatge. Tota la població hi acut. El seu nom, la seva devoció, va penetrar a totes les llars de la Lleida d'aleshores. Al Sant Crucifix se li feien oficis solemnes i processons públiques implorant-ne els favors, algunes de les quals van ser decretades ja l'any 1682, abans d'un segle d'haver-se iniciat la veneració a la imatge.

En aquest context, el 1834 Lleida sofrí el flagell del còlera. Com a conseqüència de la guerra, la fam i el còlera, la ciutat veié disminuir la població d'aleshores. Per a lliurar-se de la pesta, i a manca d'altres recursos farmacològics, llegim que: "...els lleidatans encenien fogueres en carrers i places, perquè el sofre del fum desinfectés l'aire. Els pagesos menjaven bitxo i coralet i bevien certs beuratges, convençuts del seu poder immunitzador. Mentre les dones portaven ciris al Sant Crucifix" (Josep Lladonosa, *Història de Lleida, vol. II, pàgina 720*).

La gent acudia al Sant Crucifix a demanar-li ajut. Es van imprimir estampes i novenaris dedicats a la santa imatge. De l'any 1846 ens n'ha pervingut el "Devoto Novenario al Santo Christo, que se venera en la Iglesia Parroquial de Santa Madalena de la Ciudad de Lérida bajo el título del San Crucifixo", imprès al taller de la Viuda de Corominas de la ciutat.

Vers el juliol de 1855 el còlera tornà a aparèixer, si bé aquesta vegada a Lleida van contreure la malaltia en casos molt aïllats, i no va caure malalt cap dels feligresos que acudiren al Sant Crucifix.

Els fidels, massivament, el treien en processó i li demanaven que no es repetís la mortaldat que s'havia esdevingut en temps no gaire llunyans. Pels carrers que passà la processó diu que ningú es veié afectat aquesta vegada i és per això que a les estrofes dels goigs trobem:

El lleidatà va provar
aquesta gran protecció
puig qu'en vostra processó
tot colèric va curar.
Un gran crit de salvador
en ara us ha col·locat.

El Sant Crucifix es converteix en el protector contra la pesta, una convicció que arrela cada vegada més entre el poble fidel.

Aquesta veneració i invocació en temps de pesta s'incrementà, de manera molt particular, durant el còlera de 1885. Va atribuir-se a la imatge del Crucifix (cal pensar que també en altres advocacions de la ciutat) el fet que Lleida en sortís ben parada. A partir d'aleshores la imatge del Sant Crucifix, que ja és considerada protectora, esdevingué encara amb més raó guaridora de la pesta.

Cal fer un breu incís de situació històrica i mencionar que el responsable capitular havia col·locat solemnement la primera pedra de l'església de Nostra Senyora del Carme de Lleida el 19 de maig de 1766, la qual fou consagrada pel bisbe Jeroni Maria de Torres el 15 de juliol de 1786. Era l'església del convent dels pares carmelites calçats. I fou a aquest temple on es va traslladar la parròquia de Santa Maria Magdalena l'any 1835 (segons descriu mossèn Lluís Borràs Perelló), pel fet d'haver-se enderrocat l'esmentada església parroquial, que havia quedat molt malmesa tant pels estralls de la guerra amb Felip V (1707), en què va quedar solitària enmig d'un munt de ruïnes i amb la volta afectada, com posteriorment a causa de l'explosió del polvorí de la Suda, el 16 de juliol de l'any 1812, que va produir una mortaldat de més de dues-centes persones entre militars i civils i la destrucció d'un gran nombre de cases així com l'enderroc definitiu del temple de Santa Maria Magdalena.

El temple primitiu era situat a l'extrem del carrer del seu nom i datava del segle XII. La parròquia de Santa Maria Magdalena la trobem com a tal l'any 1163, cinc anys abans de l'organització eclesiàstica del bisbe Guillem Pere. Una de les peces que destacava precisament d'aquell temple era el seu altar major, de pedra, construït al segle XV i que contenia relleus al·lusius a la vida de la santa. Sense oblidar -segons Villanueva- que el millor arxiu de la ciutat era el de Santa Maria Magdalena, del qual el mateix autor parla de documents datats a partir de 1168 i antifonaris i llibres corals del segle XIII.

La devoció al Sant Crucifix continuà ben viva entre els lleidatans al llarg dels anys, a pesar dels canvis i de les guerres, de la destrucció i desaparició de l'antic temple parroquial, a recer del qual havia germinat la llavor de la veneració i la devoció a la imatge del Sant Crist del Crucifix.

Malauradament, en arribar el juliol de 1936, aquella imatge que havia estat tan venerada sofrí, com tantes altres, els estralls de la destrucció material. Tot i aquesta destrucció, no va poder-se'n destruir el record, que continuava ben viu en el cor i en la ment de moltes persones d'aquesta ciutat.

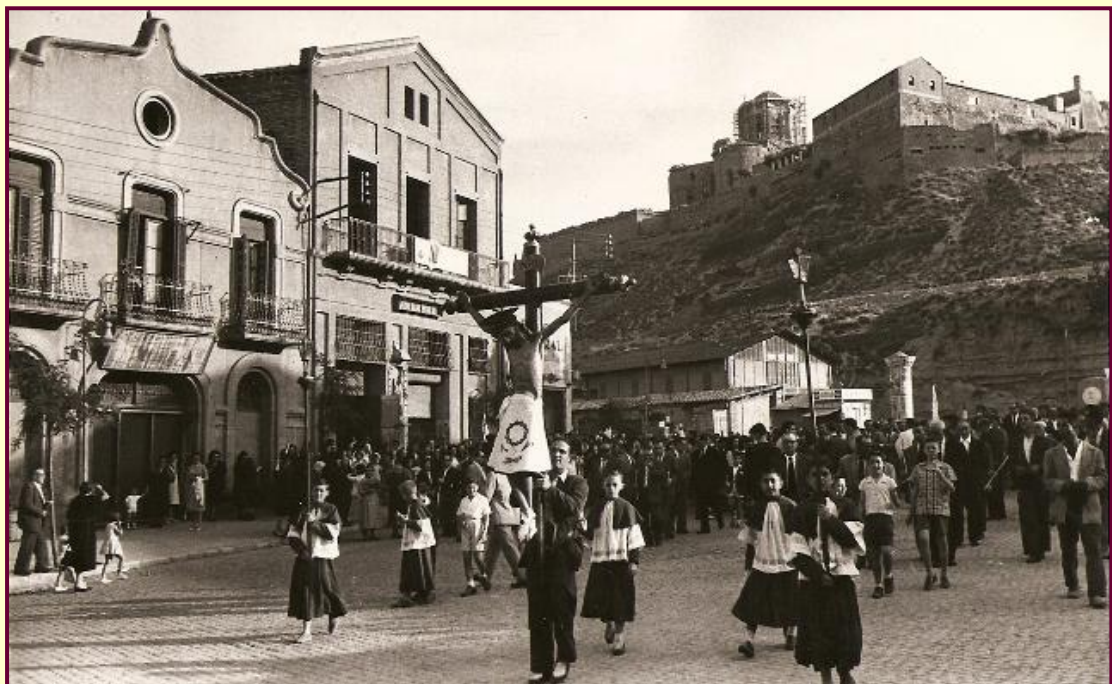
Passats deu anys, es beneïa una nova imatge, la qual havia estat reconstruïda a partir de petites restes de l'anterior, que havien pogut salvar-se de la destrucció. El dia 14 de

febrer de 1954, a la tarda, aquesta imatge fou portada en processó fins al que era la provisional església del Carme, que havia de fer les seves funcions de parròquia mentre es construïa el nou temple.

El Sant Crucifix retornava, en solemne processó pels carrers de la ciutat, a la nova església del Carme el 12 de juliol de l'any 1959.

La seva festa se celebra el penúltim diumenge d'Advent, però és des de la més profunda intimitat de cadascú que la imatge del Sant Crucifix continua rebent intensa i continuada veneració.

La imatge és reflex de centenars d'anys de vida, d'història i de súplica lleidatana. Ha estat la referència de la ciutat i dels seus homes i dones durant generacions. És un testimoni de com de les cendres pot ressorgir de nou la vida i la fe.

Vista exterior del Salón Novedades el dia del trasllat de la imatge de la Mare de Déu del Carme Pelegrina fins al temple nou (12 de juliol de 1959).